

UČITELJSKI TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca, ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 18.

V Ljubljani, 15. septembra 1885. l.

XXV. leto.

Učiteljska zborovanja v Ljubljani.

I.

Občni zbor „Národne Šole“

(V 9. dan septembra 1885. l. ob 6. uri zvečer.)

Na prošnjo g. prvemestnika „Národne Šole“ do g. župana Ljubljanskega, da nam dovoli letos zborovati v mestnej dvorani, zbralo se je le-tù v omenjeni dan 26 učiteljev in 2 učiteljici. G. predsednik F. Stegnar otvori zborovanje sè sledečim ogovorom:

„Slavni zbor! Častita gospoda!

Po preteku 12 let nastopila je dôba za naše društvo, ki je gledé na gmotne razmere gotovo sijajna.

Ponosni smemo biti na ta društveni razvoj, kajti njegovo stanje se je za več ko 100 % izboljšalo.

Zato mi je posebna radost, s tega odličnega mesta pozdraviti Vas, častita gospoda, ki ste sodelovali na prid „Národne Šole“ ter prišli, da Vam odbor predloží račun o društvenem gospodarenji in poroča, kaj in kako je delal od lanskega občnega zbora.

Številka XIII. pravijo, da je usodepolna, a za nas je zlata številka, ker je nam mnogo dobrega usodila.

Naj bi financijelne razmere pretečenega leta tudi v prihodnje ostale tako ugodne, da bi mogli reči po zgodbah sv. pisma stare zaveze: „Po 7. slabih letih prišlo je 7 dobrih“.

Da je bilo društveno stanje tako povoljno, treba je bilo mnogo dela, katerega se v prid dobri stvari nismo ustrašili.

Po prejšnjih skušnjah nismo mogli gojiti mnogo upanja o izvršitvi ukrepov lanskega občnega zbora; vender so bili prinesli obilega sadú.

Slovensko časnikarstvo je, baveč se mnogokrat z vprašanjem, „kako bi bilo delovanje ‚Národne Šole‘ razširiti“ zdatno pripomoglo, da so se odlični rodoljubi zanimali za društvo.

Poseben, znan slučaj pa je bil povod, da se je slavno Ljubljansko národno razumništvo ogrelo za dobrodelni ta zavod. Tako živahne agitacije ne pomnim v dobi društvenega obstanka, zato naj „slava“ doní vsem blagim dobrotnikom, posebno pa literarnozabavnemu klubu in velečastitim gospodom dr. vit. Bleiweisu, profesorju Senekoviču in dr. J. Babniku za njihova znanstvena predavanja na korist „Národni Šoli“.

(Na predlog g. predsednika zbor stoječ temu pritrdi.)

Vesela prikazen je bila tudi ta, da so se naše národne odlične dame najtrudoljubivejše poganjale za gmotno društveno povzdigo. Velezaslužni in rodoljubni gospé Murnikova in Lahova zaslužili ste poleg družih dam, katerih imen nisem niti poizvedeti mogel, venec najtoplejše zahvale. Slava jim!

Nič manj delavni so se skazali nekateri poverjeniki, katere je po lanskega zbora sklepu imenoval v svoji seji odbor za nabiro prostovoljnih doneskov po deželi.

Koliko so poverjeniki storili, kaže nam sklep računa, kateremu smo dodali zapisek vseh dobrotnih darov. — Vsa čast in hvala jim za to!

Najraje pa zabeležim zasluge, ki jih imajo nekatere gospice učiteljice za „Národno Šolo“.

Prav radosten moram konstatovati, da se nežni del učiteljstva začénja zanimati za naš národni razvoj in za povzdigo slovenskega šolstva. Omenim naj tû, da je nabrala gospica Ivana Bregar, učiteljica v Dobropolji, 9 gld.; gospica Ivana Praprotnik, učiteljica v Velikih Laščah, 7 gld. 80 kr. in gospica Fani Vernè, učiteljica v Kameniku, 20 gld. Bog živi te vrle Slovenke, in daj, da se jim kmalu pridruži dolga vrsta posnemalk!

Vaša vzorna delavnost, Vaše prijazno občevanje in dostojna uljudnost, častiti gospodje tovariši, jih bode gotovo ogrela za naše vkupne interese ter jih priklenila k nam in spodbujala k vzajemnosti.

Da bi našle še mnogo posnemovalk in postale dika slovenske vzgoje, v to pomozi Bog in njih zvestoba. Živile naše učiteljice! — Živeli slovenski učitelji!“

Preidoč k drugej točki dnevnega reda, poročal nam je g. predsednik o društvenem delovanju v XIII. društvenem letu sledeče: „Odbor bavit se je v pretečenem letu posebno z izvršitvijo ukrêpov obênega zbora z dné 10. septembra 1884. l. — Kakor je bilo ob času objavljeno v „Učit. Tov.“, postavil je odbor po vsej Kranskej 25 poverjenikov za nabiranje prostovoljnih doneskov „Národni Šoli“ v korist. — V posebnih pismih se je obrnil potem odbor do gospodov poverjenikov, da prevzamó jim odmenjeni posel, proseč jih, da po svojih močeh poskušajo praktično izvrševati to idejo. Vsem poverjenikom poslal je odbor tudi tiskana pisma, katera naj bi le-ti pošiljali svojim tovarišem in prijateljem šole, da z denarnimi doneski pripomogo „Národni Šoli“ k boljšemu materijalnemu stanju. Z jednako prošnjo obrnil se je odbor tudi do naših slovenskih učiteljic in kakor so gospodje ravnokar slišali, ne brez uspeha. Koliko smo dosegli po tem potu, razvidno je iz priobčenega imenika dobrotnikov „Národne Šole“.

Da omenimo tû v prvo delovanja gg. poverjenikov, gre posebna zahvala onim gospodom, ki so po vztrajnem delu toliko pripomogli v zboljšanje društvenega blagostanja. Slava jim!

Tudi slavni deželni zbor kranjski in slavni mestni zastop Ljubljanski sta močno pomagala našemu društvu, kajti prvi podaril nam je 100 gld. in slednji 200 gld. — Visokorodni g. dr. Fran vitez Močnik je po svojej navadi tudi letos ob novem letu poslal odboru 10 gld. kot novoletno darilo; ker je bil pa letos imenovan tudi častnim članom „Národne Šole“, poslal nam je tem povodom 60 gld. kot darilo društvu v korist.

Zabeležiti nam je tû še doneskov raznih veselíc, ki so bile osnovane tû in tam našemu društvu v korist in preostalih mnogih drugih dobrotnikov, ki so pripomogli, da je letošnja opravilna doba za naše društvo postala toliko sijajna. Jaz sklepam torej to svoje poročilo s tem, da izročam še enkrat vsem dobrotnikom presrčni „Bog plati!“

Gosp. J. Jeglič vpraša: „Mej dobrotniki ne najdemo letos imena slavne naše hranilnice. Slavni odbor „Národne Šole“ blagovoli naj mi povedati, je-li vložil letos prošnjo pri direktoriju slavne hranilnice kranjske, da jej podari le-ta kako podporo, ali ne?“

Gosp. predsednik Stegnar odgovarja: „Kakor vsako leto, vložil sem tudi letos dobro podpirano prošnjo slavnemu vodstvu kranjske hranilnice. Da nam pa hranilnica nij hotela ničesar dati, iznenadilo je tudi mene, tembolj, ker si nikakor ne vem tolmačiti, zakaj nam je ravno letos bila odtegnjena 12letna podpora“.

Sklene se potem, da odbor v prihodnje vender še vloži svojo prošnjo pri direktoriju kranjske hranilnice.

Pri tretjej točki dnevnega reda pokladal nam je gosp. Stegnar mesto bolehnega g. blagajnika, ki je tudi tajnik, društveni račun, ki je razviden po izdanem „Sklepu računa ‚Národne Šole‘, društva v podporo ljudskih šol in učiteljev“. — (Pri tej priliki bodi mi dovoljeno omeniti, da se kranjsko učiteljstvo še zmerom premalo interesuje za našo „Národno Šolo“. Ker šteje Kranjska sedaj blizo do 400 učiteljskih moči, moralo bi naše društvo vsaj 350 učiteljskih podpornih udov imeti; le 50. bodi dovoljeno pod sedanjo vlado prejemati darov od bolehnega kranjskega „Schulpfennig-a“. Kakor pa sedaj lahko povzamemo iz računskega sklepa, imelo je društvo le 55 učiteljev in 50 šol, torej 105 pravih udov. Jedna četrtnina vsega učiteljstva se je torej zanimala za „Národno Šolo“, tri četrtine ne menijo se za njo.)

Po končanem tem poročilu prosi besede gosp. Hinko Podkrajšek.

Predlagal je: „Ker je sl. ministerstvo za uk in bogočastje pred kratkim z nekim odlokom prepovedalo rabo kvadrovanih tablic in številnic, bilo bi dobro, da se zbrani gospodje učitelji dogovorimo, kake številnice in tablice naj bi v prihodnje dajala „Národna Šola“, da ustreže naročujočim gg. učiteljem in da se ne pregreši zoper ukaz sl. ministerstva. — Jaz si usojam predlagati, da nam rabijo za prihodnje za pismeni računski nauk številnice z vodoravnimi črtami, ki naj bodo tako široke, kakor so sedaj vodoravnice v Grubbauerjevih številnicah. — Ker ministerstvo v tem ukazu ne zapoveduje kake številnice se smejo sedaj rabiti, smemo si omisliti takih številnic tem lažje, kar nam rabijo jednake spisovnice za jezikov uk in bode prvencem vsaj deloma olajšano težavno pisanje na ‚blanco‘ papir.“ *)

Gosp. Tomšič oporeka tej izjavi, češ, da ne pristoja učiteljem tū zborujočim vpejlevati novih učnih pripomočkov, tem manj, ker je ta ukaz vsaj deloma še zistiran, dokler sl. ministerstvo ne razreši prošnje gremija trgovinskih zbornic, da obveljá ta ukaz stoprav s početkom prihodnjega šolskega leta. — Ker se tudi gosp. predsednik Stegnar strinja z nasvétom gosp. Podkrajšeka, prepušča se po nasvétu gosp. Ravnikar-ja, odboru, da on o tem določuje.

Gosp. Kos nasvétuje: „Ker različna opravila pri „Národni Šoli“ povzročujejo gosp. predsedniku toliko dela in ker je pri tem delu popolnoma osamljen, bodisi zaradi tega, da ga nekateri v mestu stanujoči odborniki zbog preobilega družega dela podpirati ne morejo, bodi-si da ga drugi odborniki zbog prevelike mlačnosti zopet nočejo, predlagam, da se dovoli gosp. Stegnarju primerna nagrada.“

Gosp. Stegnar ugovarja, da bi mogel vzprejeti kaj tacega, temmanj, ker ima društvo itak premnogo drugih potreb, vender se na predlog gosp. Tomšiča dovoli predsedniku 100 gold. za različna poselska opravila, da se mu tako deloma olahča težavno delo.

Pregledovalcem računov volijo se gospodje Gabršek, Javoršek in Žvagen.

Odbor ostane stari, dasiravno nekateri odborniki sami želé izpremembe.

Pri točki „Posamezni nasvét“ oglesi se gosp. Gabršek in vpraša: „Slavni odbor društva ‚Národna Šola‘ izrekel se je, da hoče izdavatí tudi knjige za slovensko mladino; veselilo bi me slišati, kaj se je v tej zadevi zgodilo?“

*) Ravnokar beremo v Dun. časopisih, da je sl. ministerstvo dovolilo, da se kvadrovana pisalna tvarina še eno šolsko leto sme rabiti.

Sklep računa

društva v podporo ljudskih šol in učiteljev za XIII. opravilno dōbo

Vrstno število	Koliko	D o h o d k i	Po- samezno		Skupaj	
			gld.	kr.	gld.	kr.
1		Ostanek pretečenega leta			77	42
		D o h o d k i :				
2	5	a) ljudskih šol po 1 gld.	5	—		
3	13	" " " 2 "	26	—		
4	6	" " " 3 "	18	—		
5	6	" " " 4 "	24	—		
6	12	" " " 5 "	60	—		
7	2	" " " 7 "	14	—		
8	1	" " " 8 "	8	—		
9	2	" " " 10 "	20	—		
10	1	" " " 22 "	22	—		
11	1	" " " 54 "	54	—		
12	1	" " " 55 "	55	—		
	50	ljudskih šol je torej vplačalo			306	—
13	15	b) učiteljev po 1 gld.	15	—		
14	12	" " 2 "	24	—		
15	10	" " 3 "	30	—		
16	2	" " 4 "	8	—		
17	5	" " 5 "	25	—		
18	2	" " 7 "	14	—		
19	6	" " 8 "	48	—		
20	1	" " 9 "	9	—		
21	1	" " 10 "	10	—		
22	1	" " 12 "	12	—		
	55	učiteljev je torej vplačalo			195	—
23	7	ljudskih šol je vložilo nadplačila	2	61		
24	5	učiteljev istotako	2	16	4	77
25	57	dobrotnih podpor in doneskov			1003	98
26	5	ustanovnin, in sicer: od 2 ljudskih šol po 20 gld. od neimenovanih dobrotnikov . . . . . " literarno - zabavnega kluba . . . . . " dobrotnega ustanovnika II. obrok	40	—		
			20	—		
			20	—		
			10	—		
					90	—
		V s o t a d o h o d k o v .			1677	17
		Od onstran pod št. 20 navedene naložene gotovine	595	—		
		je: a) tekom leta vplačane neporabljive ustanovnine	90	—		
		b) po eskompti banki v likvidaciji vrnenih 50 % pri nji naložene ustanovnine	115	—	205	—
		in c) za prihodnje leto porabljiva vsota	390	—		
		s pristoječo blagajnično gotovino	44	62	434	62
		Pri sklepu računa ima torej društvo poleg ostalega šolsk. blaga gotovine			639	62

„Národne Šole“,

od dné 1. septembra 1884. do 1. septembra 1885. l.

Vrstno število	Koliko	T r o š k i	gld.	kr.
1		Knjige šolske, pripomočne in druge	66	18
2	42658	lepopisnih, spisnih in številnih zvezkov	354	72
3	1423	finejših pisank v rujavem zavitku	22	11
4	202	grosov jeklenih peres	80	17
5	312	tucatov peresnikov	19	68
6	696	prožnih in škrljastih tablic	47	48
7	74	škatelj črtalnikov	17	36
8	616	tucatov svinčnikov	58	45
9	6900	pikčastih risank	119	98
10		Učila za čitanje, številjenje zemljepis i. t. d.	92	42
11	10	škatelj radirk po 144 kosov	10	—
12	3 ¹ / ₂	rizme pivnika in družega papirja	18	09
13		Izvanredne potrebščine	28	25
14		Prinos k najemščini za stanovanje	40	—
15		Vožnina od šolskega blaga neposredno naročenega	19	78
16		Upravne potrebščine	17	01
17		Dopisnina od društvene korespondence	5	65
18		Poselska opravila in postrežnina	8	26
19		Razpošiljanje: zavitni papir, vosek, poštnina i. t. d.	11	96
20		Poleg 2 knjižic naložena gotovina	595	—
		V sota troškov	1632	55
21		Blagajnični ostanek v gotovini	44	62
			1677	17
		Od teh troškov je dobilo podpore:		
a	50	ljudskih šol za vloženih 306 gld. šolskega blaga za	414	02
b	55	učiteljev za vloženih 195 gld. šolskega blaga za	305	86
c	15	ljudskih šol v dar učnih pripomočkov za	94	85
d	2	učitelja brezplačno šolskega blaga za	13	13
e	122	deležnikom se je razdelilo torej vrednosti za	827	86
f		Šolskega blaga je ostalo v zalogi za	78	78
		V Ljubljani, dné 1. septembra 1885.		

Feliks Stegnar,
načelnik.

Matej Močnik,
blagajnik in tajnik.

Henrik Podkrajšek,
odbornik.

Gosp. Stegnar odgovarja: „Ker smo po prostovoljnih doneskih nabrali nekaj denarja za izdavanje slovenskih knjižic, jel sem takoj misliti na to, da čim preje izide prvi zvezek. Uverujoč pomanjkanja berila za naše prvence polastila se me je ideja, da priredimo res kaj primernega za našo osemletno deco. Dobil sem nekaj koloriranih slik, kakoršnih se je veliko nahajalo na ovitkih Grubbauerjevih zvezkov. Ker so podobe precej čedne in tudi ne predrage, stopil sem v dogovor z gosp. Grubbauerjem v Lincu, ki je tudi obljubil preskrbeti tisk in vezanje te knjižice. Gosp. učitelj Funtek je k 15. slikam napisal primeren tekst v vezanej besedi, in tako je bilo vse pripravljeno za izdavo prvega zvezka. — Ko sporočim to gosp. Grubbauerju, piše mi 30. avg. t. l., da mora rečene kolorirane slike naročiti z inozemstva, ker se kaj tacega, žali Bog, pri nas še ne dobí, čakati nam bo torej treba še nekaj časa, in to je vzrok, zakaj da nijsem stavil te točke na dnevni red.“

Za tem je bilo zborovanje končano. Gosp. Stegnar zahvali se navzočim za veliko udeležbo in živahno debatovanje, ki je in bode vselej stvari na korist ter jih prosi, da ostanejo še naprej društvu naklonjeni.

Gosp. Močnik pa se zahvali gosp. Stegnarju na spretnem vodstvu zborovanja in mu zakliče kot prvemu učitelju — deželnemu poslancu presrčen „živijo!“

Po zborovanji zbrali so se učitelji v prijateljski razgovor v prostorih čitalnične restavracije.

Hinko. (Dalje prih.)

O javnih preizkušnjah in darilih v ljudskejši šoli.

(Spisal in govoril pri letošnjem obnem učiteljskem zborovanji, v 28. dan maja t. l. v Ricmanjih Kr. Bogatec.)

Svoj spis moram naslanjati na vzgojno — praktično vrednost in nekaj tudi na zgodovinsko veljavo pedagogije.

Vzgoja in praktična njena vrednost sta vedno takó združeni, da popolnoma posebé, za - sé o vsakej, ne moremo govoriti. V toliko se pa vender dá ločiti, da se preje morejo navesti načela vzgóje a čisto gole, nikoli ne; sicer bilo bi za življenje okostje brez mēč. Zgodovinska veljava nam pa vedno pripomore v spregled, kakó se je vzgoja razvijala.

Takó, n. pr. vemo, da so se v Grecih, pri raznih národnih igrah odlikovali nagradom prvenci, rekše, premagalci. A smér njihove telovadbe ni bila le lepa rast in okretnost telesa, nego več za vojniške svrhe. Torej ne zabimo, ka se je mladina vzgojevala za državo, a ne individualno, v svrhu kot človeka.

Vemo, da so koncem srednjega veka vitezi pri svojih turnirih vzprejemali darove iz rôk odličnih góspá, ali ti darovi so bili včasih s krvjó pridobljeni. Do tega je prišlo zbog strastne častiželjnosti, a osobite svoje svrhe je ni doseglo, ker je tudi ni imelo, ter vsled tega morala je tudi ta — furora, a ne namen v človeštvu — propasti.

A kmalu na to se nam pojavijo načela môž, koji so užé začeli promotrovati človeka kot stvar, katera ima v svrhu svoj individuval, ki se ga more vzgojati kot tako — v človeka.

V 17. stoletji moremo označiti tacega možá, znamenitega pedagoga in filozofa Angležkega, menim, Ivana Lóche-ja.

V svojej knjigi „ob vzgoju“, katera je po največ domačim vzgojiteljem namenjena, priporoča domačo vzgojo proti javnej, ter pravi: „Šola, v katerej se vse dela po zvonu, vpliva nepovoljno na značaj vzgojencev“. — To je: ne more se toliko na vsacega pojedinca ali individuvala — individuvalno ozirati; ker se njegove zmožnosti ne morejo dobro proučiti. No, pomisliti bi morali, da tedaj v istej dôbi se ni še občno skrbelo

za občno naobrazbo ljudstva ter, da je to njegovo načelo največ veljalo plemenitnikom in takim obiteljem, koje niso bile baš siromašne.

Ali, da se ne more mej celo množico, individuvalu, povoljna ugajati, to načelo menda veljá baš takó, kakor tedaj, in danes, akopram se mnogo prizadeva s taktiko po psihologičnih študijah pojedincu zadovoliti.

Naj glavnijim in uspešnijim vzgojnim pripomočkom, smatra Lóche — pohvalo in grajo. — „Od vseh povodov, s katerimi se more delovati na dušo najvažnejši, sta čast in sramota“.

Če se more deci vzbuditi ljubav do časti, ter v njih razviti čut sramote, takó se je v njih zasadilo tudi načelo istine, ki jih vedno vodi k dobremu. — Uprav v tem je velika tajna vzgoja. — Torej s povodom ali pripomočkom, pohvale in graje, vaja — je tù — učitelj, vcepi se deci spoznanje istinitosti; če ta izrek motrimo, moramo dostati, ter izvestno izreči: res — tajen pripomoček je le-tá. — A to radi tega, ker težko se pogodi pojedincu psihologične klice, izvore zlega in dobrega to v šoli tem težje, ker se ne pozná popolnoma njegovega doma in roditeljev odnošaje.

Pri individuvalu je užé jako težko, a kam li pri tolikej množici učencev?! — To, res ni lahka stvar! Emanuel Kant veli: „Ne veljá deco vzgojati samo za sedanje nego i za bodoče, rekše, idejalne odnošaje človeštva. To je izvestna resnica i baš to mora učitelj — vzgojitelj dobro razumeti. Učitelji — vzgojitelji imamo v svojih rokah deco, bodoče krmilce svetá. — A učitelj — vzgojitelj, ako hoče to dobro umeti in le nekoliko vplivati vzgojno, on mora biti samoštójen; njemu ni iskati srednje poti, namreč take, da bi se krhal zdaj ob desno, zdaj ob levo; on ni to, po mojej misli, da bi zadovoljeval ljudi v njihovej nevednosti, temveč, da jih učí, a vedno le bolj pasivno, da jih privadi na kaj novega, istinitega, da jim sname pokrivalo raz očeš, a ne, da bi se jih še vedno v temoti pustilo; njihovo deco pa da pripravlja v zavednost — bodočnosti, i makar bi roditelji sami, temu nasprotovali. Srednja pot, je tédaj, prava srednja pot, da se ne ozira ni na levo, ni na desno, da ima svojo smér, svojo uvrženost, torej svoj pravi istiniti kažipot v daljino življenja in njega bodočnost. — Da ono, kar čini zato, ker je prav, ali pa ker bi imelo biti prav, in za kar se nadeja, da bodočnost če biti temu, učiteljica sè svojimi posledicami.

A na tej istinitosti pot dosledna i krepostna je približovanje značaju — svetemu idejalu. S tako potjo in načelom se gotovo ne ugaja velikemu broju ljudstva. Ali istinitost to térja — sicer nimamo nikakove trdne osnove. A mož, bo li krenil od istinitosti? — Ljudska šola mora osobito delovati na značajnost, kajti ona mora biti, pred vsem, naj bolj zavod istine. Iz tega uvidimo, da je spoznavanje pojedinca, velevážno načelo vzgoje. A k značajnosti pripomore mnogo i to prav mnogo, stroga pravilnost in red vsem. V tej pravilnosti in redu mišljenja in vedenja a največ delovanja je prva in živa slika učitelj sam, kot lik istinitosti. V naravi sami, deca ne more še izcimiti ovo načelo, radi tega je uspešnije, da jim pripomoremo s pravimi značajnimi slikami minulosti, izvestno pa, da morejo spomenjeno zorno sami uvideti, torej i opažnje sedanjosti.

Znano nam je tudi, ko vsi pripomočki vzgoje so v to, da se privadimo k pravemu, dobremu in lepemu. Jeden najvažnejših tacih pripomočkov je poslušnost.

Gorjé obitelji, ako je koji dece smatran kot obiteljski faktor v svojem govoru! — Iz poslušnosti nastaja trudaljubivost in izpolnovanje svojih dolžnosti; torej krepost v ožjem pomenu. Ako pa se temu nasloni, ne radi primernosti, nego svobodno, samostojno, še vestna izpolnitev, vcepi se torej v dušo pošteno, razumno ter ugodno Bogú in ljudém.

Samovolja pa, prva je detinska in otročja strast. Če se jim ne dovoli ono, kar bi radi, jočejo in drejo se, a kadar odrasejo in se ojačijo, zahtevajo ono, kar bi se jim hotelo. Torej — na kaj bomo otroka privadili? Pokažimo mu svet, po vzgoji, negativno in pozitivno, kakoršen je! Otročja mamila v stran! Če hoče po svoji prirojeni strasti česa, ne smemo dovoliti istega, kar v poznejšem življenju spozná, da ni tako, kakor se je ž njim ravvalo, da ni v istem istinitosti, ter ne sme ničesar zapaziti, kar bi rekel: To je bilo le mamilo, torej budalost nam od naših prednikov in prosvetnikov. — Torej paziti in ogibati se moramo onega, kar bi nam potlej lahko očitali, da nismo bili večji ukrotiti njihove samovolje.

Henrik Stefani pravi: „Nrvnost pri deci ne sme se vzbujati šibanjem, pa tudi s pospeševanjem častiljubja ne; temveč častiljubje mora biti plod slobode in pravega spoznanja. Deca sama mora presojudati in odločevati, je-li pojedinec kriv, ali ne in — v kakej méri še celó.“

Herrmann naglasuje z najnovejšo knjigo, naj bomo v kazni in pohvali z učenci jako varčni in previdni. Da je to res, uvérjeni smo dobro, če ne radi družega, izvestno radi tega, ker je pohvalo in kazen pri učencih silno težko istinito presoditi.

A kaj je istinitost? menda bi bilo prav, če odgovorim. Upam se, reči: Istinitost je upoznanje bitij, bodi si realnih ali vzornih, po vseobčnih zakonih, v kojih opažamo osobito — red in pravilnost.

Da moramo biti varčni s kaznijo, to nam je tudi znano z državnim zakonom, in lahko se pripeti, da učitelj sam je v kazni, ako preskoči mejo, če prav mnogi pedagogi trdé, da je „šiba še vedno dobra mast“, in jaz bi le dostavil: uprav danes ko ljudstvo uživa večjo osobno prostost, vsled katere se je bati, da pri onemu, ki je ni vreden, prav lahko zagazi v razuzdanost. Baš iz tega se nam pojavlja, ker poslušnost, morala bi biti za rana — takó ali tako; sicer poučila nas bode bodočnost, če kdo ne čuti še. Torej — telesna, čutna ali osjetna kazen, nam ni dovoljena; a tudi čutne, rekše, take pohvale, ki bi vzbujale zunanje čute z nagradovanjem ali darili, nam niso državno, ne deželno nalagane. — To pa je še več kakor prav, v zmislu izreka: „Struna kadar je prenapeta, počí.“ Ali napeta vender le — more in še celó mora biti. Da je pa napeta, naravno je, čeprav se jo nateguje le na jednom konci, istočasno nateguje se tudi na nasprotnem; in le tedaj je v ravnotežji. Hočem reči: „Če nagradujem koga, moral bi dosledno in naravno imeti pravo i kaznovati ga. To bi bila čutna pohvala in graja. Akopram bi stoprv v pravem razmerji bilo tedaj, po načelu pedagogije, ki pravi, da otrok se rodi z izvori zlega in vedno le bolj hudemu nagnjen, — da bi se telesna kazen rabila, brez čutne ali osjetne pohvale.

Pri nas v Istri pa deluje se v tem oziru baš obratno. A to, le v Istri; v bližnjih, sosednjih deželah večinoma ne; kar je tam užé pred leti ovrženo, se tû še vedno rabi in ima za dobro. A to zakaj? mari je Istra gledé reda in napredka vzorna dežela drugim? V tem menda, žali Bogu, je ni v našej državi koservativniše, v pravem pojmu besede, v vsacem oziru zaostale, nego je baš Istra — da, srednjeveško vse, vse — kakti bilo bi nama krmilo Kalabrije.

Jeli v korist učiteljstvu in učencem samim, s konecletnim nagradovanjem poslednjih?

Tû mi stoprv zdaj nastane razmotrovanje bolj praktično, mej tem ko dozdanje bi bolj imenoval neko površno sliko o mnemji mož minulosti in sedanjosti ob razpravi nagrad.

Občno načelo je: le pridnost naj se pohvali. A v kratkem bomo razvideli, da to — *ne* z nagradovanjem.

(Dalje prihodnjič.)

Načela pri uku v realijah.

(Govoril pri učiteljski konferenciji **Iv. Poženel**.)

(Dalje in konec.)

Dodatek „Tretjemu Berilu“ za 5. in 6. šolsko leto.

1. Pouk o kmetijstvu sploh.

O gnojnišči — napravljanje gnojniščnih jam — o gnoji in stelji — gnojnica in nje uporaba. — Poznavanje tal ali zemlje za setev in poljedelsko orodje k temu potrebno.

Povodenja in odvodenja (drenaže), odpravljanje mahu po senožetih in travnikih. — Različna prst — o pripravljani tal za setev — sejalni stroji.

O pridelovanji različnih poljskih rastlin, žit, trav — o detelji in predenici.

Kako in kakšen krompir naj se sadi — dolgost in širjava sadenja — plevelje in okopavanje sploh korenstva — snaženje vseh poljskih rastlin.

Žitne bolezni — žitu škodljivi žužki — miši — koristne živali v zemlji in druge — koristne ptice.

Vse to naj se vzprejme v kratkih potezah z ozirom na Hartingerjeve kmetijske table.

2. O pridelovanji lanú, konopljá in prediva.

3. Gozdoreja ali gozdnarstvo.

Kje in katera gozdna drevesa naj se oskrbujejo — podnebje — lega — zemlja.

Napravljanje sejalnih prostorov — semena, sejanje — snaženje — gredice za presajevanje, presajevanje mladik ali drevesec na njih stalno mesto — varstvo — umno ravnanje z gozdom — sekanje pravilno, da mu hudi vetrovi in druge uime takoj ne škodovajo — varstvo koristnih ptic — preganjanje in zatiranje škodljivih mrčesov. Dijaščina — množitev — varstvo in čas pokončevanja ali streljanja.

4. Čebelorejo z ozirom na Lacherjeve izvrstne table: „Brutstadien“ in „äussere Gestalt der Bienen“ itd.

5. Sviloreja. Nekoliko črtic k vzreji domačih sviloprejk.

6. Umno gospodinjstvo.

7. O jedljivih, sumljivih in strupenih gobah ali glivah — oziraje se na dr. Fridr. Lorinserjeve podobe.

8. Konjereja, govedoreja, ovčjareja in svinjereja — po dr. Bleiweisovej knjigi: „Nauk o umnej živinoreji“ samo poglavitne točke. Dalje naj se vzprejme tudi kratko poučilo o vzrokih, znamenjih nalezljivih bolezni na gobcu in parkljih — goveja kuga.

9. Umno ribarstvo ali umetna riboreja — z ozirom na Hartingerjeve kmetijske table.

10. Hmelj. — Sploh nekoliko črtic o hmelji, oziraje se na Hartingerjeve table.

11. Trtoreja, vinarstvo in kletarstvo.

12. Postava o varstvu tičev.

13. Nekoliko črtic o postavi, ki se tiče varstvo obdelane zemlje zoper pokončanje po gosenicah, hroščih in drugih škodljivih žuželkah.

14. Črtice o postavi varstva gozdov.

Dodatek „Četrtemu Berilu“ za 7. in 8. šolsko leto. Tukaj naj se ves pouk o kmetijstvu ponavlja nekoliko obširnejše vzáme, kakor je to za II. in III. Berilo navédano.

Iz zemljepisa — poznavati najvažnejše, najpotrebnejše in najdounmejše stvari iz prirodznanskega zemljepisa — poznavati natančnejše svoj kraj, domačijo — okraj in deželo — avstrijsko-ogrsko monarhijo — budí naj se ljubezen k domovini in očevini

ter udanost cesarju in cesarskemu rodu. Pregled Evrope — kakor je v dosedanjih berilih, samo to bilo bi še želeti, da bi se v „Tretjem Berilu“ 85. berilna vaja „Kranjsko“ obširnejši in natančnejše opisala.

Opis vsacega šolskega okraja bi učiteljem dobro došel.

Za zgodovinski pouk v ljudskih šolah nekako zadostuje v berilih odločena tvarina, samo želeti bi še bilo, da bi se nekaj zgodovinskih slik ali popisov vojvodine Kranjske vpletlo v naša berila, a naj bodo povsem resnične, in nikakor ne izmišljene in neresnične pripovedke.

Dodá naj se nekoliko črtic o avstrijski zgodovini sploh, in navedejo naj se tudi najglavnejša načela ustave, pravice in dolžnosti državljanov i. t. d.

Kako se napravljajo šolski vrti.

Važno je vprašanje o plodonosni napravi šolskih vrtov, kajti, ako se užé tû greší, je gotovo poznejši uspeh nezadosten in kljub vsem trudu in marljivosti ne doseže svojega namena. Le prehitro se izgubi veselje in ljubezen do rečí, ako vrtnik pri tem nima uspeha, šolski vrt se zanemarja, in ne prinese nobene koristi niti šoli, niti občini.

Pred vsem naj se gleda na prostor in sicer naj se izbere ta, ki je tik šole, ako je le zemlja ugodna. Od šole oddaljeni vrti se navadno ne gojé ugodno, ali se celó zanemarijo, ker ima učitelj premalo časa v kratkih prostih urah za vrtnarska dela; — sicer pa naj se otrokom dá priložnost, da hodijo na vrt in ga obdelujejo, kar pa je le tam mogoče, kjer je šolski vrt pri šolskem poslopji. Tam pa, kjer ni za vrt ugodnega prostora blizu šole, naj pa tudi učitelj ne izgubi poguma.

Večkrat se dobé, posebno pri novozidanih šolah, prostorna dvorišča, ali prostori pred šolo, ki se dadó prav ugodno premeniti v šolski vrt. Ako tû učitelj le hoče, napravi se šolski vrt.

Kar se tiče velikosti zemljišča za šolski vrt, je treba dobro preudariti. Užé prava je dragocena, pozneje trudapolno obdelovanje in vzdržavanje delavcev — in končni uspeh je, — da se čisto zanemarijo, ker gine pogum za vzdržanje kakega večjega vrta.

Šolski vrt je dovolj velik, če obsega štiri are, ker se ne gleda vselej, kako velik je, in kako obširno se obdelujejo mnogi posamični oddelki, ampak le na to, kako se vzgledno, koristno in uspešno obdeluje. Le takim načinom doseže svoj namen; z ozirom na naše šolske potrebe pa zadostuje tem térjatvam le primérno majhen šolski vrt.

Tudi šolski vrt v obsegu jednega ali dveh arov more zadostovati, ako se prav in umljivo gojí.

Dalje mora šolski vrt imeti primérno ograjo in sicer naj bi bila pri cesti — ako je sploh lega ugodna, taka, da mimoidoči vidijo ves vrt.

Pozabiti ne smemo, da je šolski vrt ne le za šolo, ampak za vso občino, katera naj bi ga posnemala.

Zoper vetrove pa je potrebno napraviti lesene ali zidane ograje, na katere se lahko trte opirajo, ali pa služijo mladim drevescam v podporo.

Kadar se prostor pregradí, naredí se načrt z ozirom na lego zemljišča in krajne razmere, na katere naj se učitelj vedno ozira. Potem se napravijo pota, navadno 1^m/ široke, ožja ne smejo biti, v večjih vrtih pa 1¹/₂ — 2^m/ široke in 50°/_m globoko izkopane. Izkopljena zemlja se posuje po gredicah, pota pa se utrdé z opeko, kameni i. dr., ter se potresejo sè peskom. Lepa pota so jedna glavnih stvari v šolskih vrtih.

Dalje važno delo na novonapravljenem vrtu je, da se vse zemljišče globoko prekoplje, kar pa se mora uže v jeseni storiti. Vzpomladi se zemljišče z nova prekoplje, gredice po narejenem načrtu razdelé, sadna drevesca obkolijo, grmičje zasadi in semena posejejo.

To je v kratkem najprva in glavna učiteljeva naloga, kadar šolski vrt napravlja.

Človek,

v pogledu na njegovo telo in dušo s kratkim návodom,
kakó si ohraniti in utrditi zdravje.

(Za šolo in dom sestavil **Janko Leban.**)

(Dalje.)

§. 26.

Okus, jezik, sline.

Glavni organ okusu je jezik. Jezik je iz več zvezanih mišic, katere se na vse mogoče načine morejo krožiti in je zaodet sè sluznico. Jezikove mišice sedé nekaj na viličasti podjezičnici, nekaj pa na vratu in v žrelu. Okus provzročujejo bradavice, katere se nahajajo na jeziku. Na te bradavice, v katerih se končujejo mnogi živci, delujejo vsakovrstna jedila. Na tak način razdraženi živci prijavijo to možganom, kjer potem nastane okusni občut. Mej živčnimi bradavicami ležijo tudi žleze, katere vedno izločujejo mokrine; pa tudi iz slinovk dotekajo sokovi. Nad jezikom je nebo, čegar žleze tudi neko mokrino izločujejo. Da nij teh sokov, bile bi jedí brez okusa in suhe. Vse omenjene mokrine jedí pripravljajo na prebavo.

Stvarí, katere se ne dajo raztopiti, nemajo nobenega okusa. Isto tako ne občutimo okusa, ako je jezik suh ali preveč se sluzjo prevlečen. V zadnjem slučaji pravimo, da imamo „bel jezik“, kar je znamenje, da nam je želodec pokvarjen.

§. 27.

Čut ali tip.

Čut ali tip je v tem, da se tipajoč lahko osvedočimo, je-li kak predmet mehak, trd, raskav i. t. d. Čut le-ta izvira v našem telesu. Čutimo s pomočjo živcev in posodic, katere nam v podobi bradavičic ležijo v močnejši koži, katera se nahaja pod tenčico. Čem več živcev se strinja v enej točki, tem večja je občutnost. Zato imajo nosni konec, roke in posebno prstni konci prav tanek čut. Silno tanek čut pa ima n. pr. oko; zato občutimo bolečino, če nam va-nje pade tudi najmanjši prašek. Čut deluje tudi v notranjosti telesa, ker ono je vse sè živci prepredeno. Tako občutimo bolečino v želodci, v grlu i. t. d.

§. 28.

Bdenje in spanje.

Ako človek zunanje vtise svestno ali zavedno vzprejema, pravimo, da bdí; takovo njega stanje zovemo bdenje. Spanje nastaja vsled utrujenosti in pomanjšane delavnosti naših živcev. Otroci in stari ljudje, ki so sploh slabotnejši, spijo tedaj dlje, kakor ljudje srednje starosti. Mirno in sladko spanje krepcá telo in je usposablja, da — probudivši se — zunanje vtise razločnejše in krepkejše vzprejema.

II. Del.

Dušeslovni početki.

§. 1.

Čutila — dušno orodje.

Človeška čutila (vid, sluh, voh, okus, čut [tip]) so orodje duši. Zunanji deli: oči, ušesa i. t. d. pripadajo pač telesu; a brez dušne pomoči bi z očmi ne videli, z ušesi ne slišali i. t. d. To se zgodí, ko umremo, kadar se namreč duša loči od telesa. Mrlič ima oči, a ne vidi, ima ušesa, a ne sliši i. t. d. — pač zato, ker nima duše.

V naslednjih odstavkih hočemo nekoliko razmišljovati o — duši.

§. 2.

Duša, troje glavnih zmožnostij njenih; nazori, predstavnost in predstave, pojem.

Vera in um nas učita, da imamo dušo, katera telo oživlja in ki človeka odlikuje pred vsemi drugimi stvarmi na svetu. Ker pa duše s čutili ne moremo zaznati, imenujemo jo bitje. Duša ima troje glavnih zmožnostij: ona spoznava, čuti in hoče. Najprej bomo govorili malo o prvi zmožnosti.

Duša lahko spoznava vidni svet, spoznava lahko sebe in Boga.

Ako človek kak predmet natanjko ogleduje, ako tedaj vso svojo pozornost na-nj obrača, potem nastajajo v njegovej duši o tem predmetu neke slike, katere zovemo nazore. Slike le-te (nazore) je možno človeškej duši obdrževati, zopet jih sklicevati na dan ter v nove nazore združevati. To zmožnost človeške duše imenujemo predstavnost; slike, po predstavnosti nastale, pa predstave. Predstave se ločijo od nazorov le v tem, da nastajajo brez pomoči čutil. Svoje rajne starše smo, ko so še živeli, gotovo večkrat videli; zdaj jih sicer z očmi ne moremo več gledati, vendar si o njih delamo predstave, t. j. mi si mislimo, kakšni so bili.

Predstave so lahko temne, jasne ali razločne. Ako gledamo kako reč, katere n. pr. radi velike daljave ne moremo od drugih rečij razločevati, potem dobimo o njej temno predstavo.

Če bi n. pr. opazovali drevo ter bi ne mogli spoznati, ali je jablana, hruška, smreka i. t. d.: tedaj bi nam nastala nerazločna, a vendar jasna predstava; kajti to nam je pač jasno, da je gledani predmet drevo; a razločiti ne moremo, kakšno drevo je to.

Ako bi pa kak predmet tako videli, da bi znali povedati, kaj ima z drugimi predmeti skupnega in kaj različnega, potem bi dobili o tem predmetu razločno predstavo.

Opazujoč več predmetov, spoznamo, da so si v marsičem slični, v marsičem pa različni. Ako od tako zadobljenih predstav različnosti odstranimo in bistvene predstave znake strnemo, potem se sodi v naši duši — pojem. N. pr. če solnce, luno, kolo, kroglo mejsobno primerjamo, nastane pojem „okroglo“. Ako primerjamo jablano, hruško, hrast, smreko i. t. d. drugo z drugim ter to, kar je vkupnega na njih strnemo ali zberemo, potem dobimo pojem „drevo“, t. j. rastlina, katera ima korenike, deblo in vrh. Isto tako dobimo pojem „črno“, ako črnilo, ogel, vrano, noč, žalno obleko drugo z drugim primerjamo; a pojem „belo“ bi dobili, če bi primerjali mleko, sneg, apno, kredo, lilijo drugo z drugim.

Pojem po tem takem nij nič družega kakor enota bistvenih znakov.

(Dajje prih.)

Šolska letina.

(Dalje.)

Četrto letno poročilo meščanske šole v Krškem, priobčeno konec šolskega leta 1884/85. (v slovenskem in nemškem jeziku) kaže na čelu: „Kako se delajo črteži (plani)?“ S podobami razlaga J. B. Ta zanimljivi sestavek obsega: 1. situacijske črteže (mape), 2. stavbarske črteže, 3. nekoliko naukov o senci, 4. še nekaj o barvah. Konečno podaje še „terminologijo za tehnično risanje“ s posebnim ozirom na srednje šole, nabrano večinoma iz slovenskih (posebno Matičinih) in hrvatskih znanstvenih knjig i. dr. Tej sledi še „dodatek iz stavbarstva“. — Dalje obsega to poročilo še: zdanji črtež deške meščanske šole v Krškem; učiteljstvo (ravnatelj, katehet, dva učitelja in pomožni ljudski učitelj za petje); iz Kronike; dobrotnike šole; zapisnik učil in učence po zasluženji uvrstene, katerih je bilo v I. razr. 24, v II. razr. 15, v III. razr. pa 9, vkup 48, na koncu leta samo še 40.

Letno poročilo čveterorazredne deške in dekliške šole v Krškem leta 1885. obsega I. črtice „iz šolske kronike“ (šola je pristopila k društvu „Národna Šola“ kot ustanovni ud z 20 gold.; šolska knjižnica pomnožila se je to leto za 41 knjig, ter jih šteje zdaj 258); — II. „učiteljstvo“ (nadučitelj, katehet, učitelj in dve učiteljici); — III. „število šolskih otrok“ (vkup 177); — IV. „šolske knjige, ki so se rabile leta 1884/85.“; — V. „napredovalno - kmetijsko šolo“ (40 učencev); — VI. „dobrotnike šole“; — VII. „učence in učenke po zasluženji uvrstene“; — VIII. „začetek šole“ (16. okt. t. l.).

Letno poročilo trirazredne ljudske šole v Radečah pri Zidanem Mostu koncem šolskega leta 1884/85. (založili šolski prijatelji v Radečah). Kaže I. zanimljive zgodovinske črtice „iz šolske kronike“; — II. „dobrotnike šole“; — III. „učiteljstvo“ (nadučitelj, katehet, učitelj, učiteljica); — IV. „učence po zasluženji uvrstene“ (vkup 109 dečkov in 102 deklic).

Književstvo.

— „**Odobrene nove šolske knjige**“. Gospod minister za uk in bogočastje je z razpisom z dné 20. avgusta 1885., št. 14275 odobril V. Kermavnerjevo „Latinsko slovnico“ (v Ljubljani pri Kleinmayrju in Bambergu, 1885, cena 1 gold. 60 kr.). Ta knjiga se sme odslej rabiti po vseh gimnazijah, kjer se latinščina poučuje s slovenskim učnim jezikom. — Po c. kr. naučnega ministerstva razpisu z dné 25. avgusta 1885., št. 15622, je odobrena tudi Fr. Močnikova „Aritmetika za učiteljišča“, katero je poslovenil prof. Jos. Celestina ter v Ljubljani 1885. leta natisnila in založila Ig. pl. Kleinmayr in Bamberg. Cena broširanemu iztisu 1 gold. 10 kr. Ta učna knjiga se sme rabiti po vseh moških in ženskih učiteljiščih, kjer se aritmetika predava s slovenskim učnim jezikom.

— „**Ljubljanski Zvon**“. Št. IX. tega leposlovnega lista prinaša naslednje spise: 1. A. Funtek: Gozdno svetišče. Pesem. — 2. J. Cimperman: Osèhlo cvetje. Soneti. — 3. Dr. Fr. Detela: Véliki grof. Zgodovinski roman. (Dalje.) — 4. J. Trdina: Bajke in povesti o Gorjancih. 22. Pod hruško. — 5. J. Starè: Pisma iz Zagreba. XI. — 6. F. G. P.: Róžica. Pesem. — 7. Dr. J. Vošnjak: Odlomki iz človeške tragi-komedije. 1. Pepita. — 8. Ivan Vrhovc: Slavni Slovenci. II. Peter Pavel Glavar. (Dalje.) — 9. J. Stritar: Pogovori. VII. — 10. A. Fekonja: Slovenci v književni vzajemnosti s Hrvati. — 11. Janko Kersnik: Agitator. Roman. (Dalje.) — 12. J. Šuman: Odgovor na Štrekeljevo kritiko moje slovnice. — 13. Slovenski glasnik: Fr. vitez Miklošič. — Nove knjige slovenske. — Die Kärntner Slovenen. — Preširen v Rusih. — Kratke opazke. — 14. J. Kalan: Šah. — „Ljubljanski Zvon“ izhaja vsakega meseca 1. dan v zvezkih, po 4 tiskovne pole vélike osmerke obsežnih, ter stoji pol leta 2 gold. 30 kr., četrt leta 1 gold. 15 kr.

— „**Kres**“. Leposloven in znanstven list. Sodelovanjem prof. dr. Greg. Kreka in župnika Dav. Trstenjaka ureduje dr. Jakob Sket, c. k. gimn. prof. v Celovci. Obseg 9. številke: Arabela. Roman. Spisala Pavlina Pajkova. (Dalje.) — Prevarjena. Mirko. — Zakaj Mirko poje? Mirko. — Stari Džuldaš in

njega sin Mamet. Povest iz življenja v srednje-azijskih pustinjah. Ruski spisal N. N. Karazin, preložil † Fr. Jos. Remec. (Dalje.) — Trioleti. J. Kostanjevec. — Národne pripovedke. Priobčuje Mat. Valjavec. — Bakterije in njih znamenitost v našem gospodarstvu. Spisal H. Schreiner. — Stanko Vraz, slovenski rodoljub. Andrej Fekonja. — Kdaj je Središče dobilo pravice cesarskih trgov? M. Slekovec. — Glagolski ulomček. M. Valjavec. — Watschger. Dav. Trstenjak. — Poročilo o hrvatskeji književnosti. Spisuje J. Steklasa. — Drobnosti. — Izhaja v mesečnih zvezkih na 3—4 polah začetkom vsakega meseca; velja 4 gold. na leto, 2 gold. na pol-leta in se tudi lahko po snopičih à 40 kr. v knjigarnah kupuje. — Tudi letnik 1882, 1883 in 1884 se še dobi in sicer po 3 gold., prvi letnik nam je pa pošel.

D o p i s i.

Iz Podmelca. Glavni občni zbor Tominskega učiteljskega društva bode v 29. dan septembra t. l. ob 9. uri zjutraj sè sledečim vzporedom: 1. Nagovor predsednikov. 2. Poročilo o društvenem delovanji v preteklej društvenej dóbi. 3. Poročilo o društvenem računu. 4. Volitev treh pregledovalcev računa. 5. Volitev društvenega odbora. 6. Določitev kraja in časa prihodnjemu občnemu zboru. 7. Poljubno predavanje poleg §. 7. društvenih pravil. 8. Posamezni nasvétii in predlogi, popraviljanje društvenih pravil. — Posebna pravila se ne razpošiljajo. Zborovalo se bode v Tominu v šolskem poslopijii.

Odbor.

— Okrajna učiteljska konferencija za Tominski okraj bode v Tominu v 28. dan septembra t. l. Pričnè se ob 9. uri zjutraj. Zraven navadnih toček obravnavalo se bode: »katero tvarino iz realij je učiti v eno-, dvo-, tro- in čveterorazrednih obč. ljud. šolah, in kako to razvrstiti na dotična šolska leta, t. j. na razrede, skupine in oddelke.

Iz Vipave. Vabilo k slavnosti, katero priredijo Vipavski rodoljubi dné 17. septembra t. l. ob 10. uri zjutraj o priliki, ko se vzdati plošči v spomin ranjkiih prečastitiih gospodov Štefana Kocijančič-a, častnega korarja stolnega kapiteljna v Gorici, profesorja in vodje Goriškega centralnega semenišča itd. in Jurija Grabrijan-a, častnega korarja stolnega kapiteljna v Ljubljani in dekana v Vipavi itd. — Vzpored: 1. Slovesna sv. maša ob 10. uri v farni cerkvi. 2. Pred šolskim poslopijem zapoje se pesem »Molitev«. 3. Slavnostna govora. 4. Blagoslovljanje dotičnih ploščic. 5. Petje. — Ob 1/2 eni uri popoludne bode slavnostni banket. (Couvert 1 gold 50 kr. Kdor se banketa udeleží, naj se oglasi saj do 14. t. m. pri vodstvu ljudske šole v Vipavi ustno ali po dopisnici.)

K obilni udeležbi vabijo

V Vipavi, dné 8. septembra 1885. l.

Vipavski rodoljubi.

Z Dolenjskega. (Šolske zamude.) Znano je, da večina predsednikov krajnega šolskega svéta po deželi ne zna niti brati niti pisati. Šolska opravila nalagajo jim precej težko butaro, katera bi jim dokaj preglavic delala, ko bi si ne znali navadno s tem pomagati, da jo većinoma zavalé na učiteljeva pleča. V svoje lastno opravilo pa obdržé šolskih zamud preiskovanje, katere jim kak drug pisanja zmožen kmet opraviči ter e. kr. okrajnemu šolskemu svétu pošlje v rešenje. Kakor čujemo, nahajajo se celó taki predsedniki (in sicer inteligentni možje), kateri šolskih zamud nikamor ne pošiljajo. Nasledki tega so, da e. kr. okrajni šolski svét ne more, ker so vse šolske zamude opravičene ali pa še celó nobenih v roke ne dobí, nikogar kaznjevatii, da se vsled tega šolske zamude vedno bolj množé, da otroci ne napredujejo, in da slednjič učitelj, ker ga take zanikrnosti jezé, sam večkrat vse veselje do šole izgubi. — Razven tega tudi to, da niso učitelji v svojih šolah samostojni gospodarji, njih avtoriteto močno, močno izpodkopava, kar lahko z izkušnjami dokazemo. — Prišel je k učitelju kmetič opravičiti sina, ki je moral živino pasti. Učitelj ga poučí, da pastirčevanje ni vzrok, da bi smeli otroci domá ostajati in da so take zamude neopravičene. A tovariš, ki je kmetiča spremljal ter nekđaj sam sedel v šolskem odboru, ga potaplja po rami in pravi: »Vsaj ne bo nič hudega! Pri tem ima samo krajni šolski svét govoriti. Midva s predsednikom sva prijatelja; pri njem bom zate govoril in vse bo dobro«. In tako je tudi bilo. »Vrana vrani ne izkljuje oči«. — Zopet drugi se je šel najprej k predsedniku opravičevat. Ta mu pravi, da naj se oglasi pri učitelju. Mej tem časom je učitelj šolske zamude predsedniku poslal, in ko pride kmetič k njemu, mu reče, da ne more on več pomagati, ker ima užé predsednik izkaz šolskih zamud, da naj gre torej k predsedniku. »I saj sem bil zdaj pri njem«, pravi poštena duša, »kdo pa je vender prvi gospod pri naši šoli?« —

Da bi se takim in enakim neprijetni slučaji ter strastno zanemarjanje šole vsaj nekoliko ustavilo, je treba: a) Slavni c. kr. okrajni šolski svéti naj bi na to delali, da se preiskavanje šolskih zamud krajnim šolskim svétom odzame ter učiteljstvu izročí. Učiteljske konferencije in učitelji, ki so udje v c. kr. okrajnih šolskih svétih, naj bi te na to opozorili in k temu nagovarjali. — b) Šolska vodstva morajo se pri preiskovanji šolskih zamud točno po postavi ravnati. — Dobro bi tudi bilo, ako bi se na zadnji strani šolskih naznanil tiskali važnejši §§. za Kranjsko veljavnega šolskega zakona z 29. aprila 1873 (ali vsaj kratka in jedrnata ekscerpta iz njih), kakor so §§.: 18., 22., 24., 25., 26., 29., 30., 31. in 32., ki govore, kdaj in kako mora otrok v šolo hoditi, in kako se neopravičene šolske zamude kaznujejo. — Na ta način bi se hoja v šolo gotovo nekoliko izboljšala, a učitelju bi se njegov teško prisluženi kruhek veliko manj grenil.

H.

Iz Ljubljane. Iz seje c. k. deželnega šolskega svéta za Kranjsko v 6. dan avg. t. l. Prošnja mestnega šolskega svéta v Ljubljani, da bi se za šolo z nemškim učnim jezikom ustanovili vzporedni razredi na I. mestni deški ljudski šoli, se ne usliši, ter se določi, da naj se razpišeti učiteljeva in ob enem voditeljeva, kakor tudi služba za učiteljico in voditeljico za ljudski šoli z nemškim učnim jezikom. — Na znanje se jemlje nemškega »Schulvereina« naznanilo, da ustanovi v Ljubljani zasebno čveterorazrednico z nemškim učnim jezikom in s slovenskim kot neobligatnim učnim predmetom, ter se društvu dovoli, da prihodnje šolsko leto (1885/86.) začne po predloženem učnem načrtu užé s prvim in z drugim razredom te šole; vendar odobri se to le s pristavkom: ako pa bi nemški »Schulverein« pri ustanovitvi in vzdržanji mislil na to, da bi ga kranjska hranilnica pri tem podpirala, mora to posebej še dovoliti c. k. deželna vlada.

Več učiteljskih služeb se oddá za trdno. (Glej »Učit. Tov.« l. 16.: »Premene!«) Reši se pritožba nekega krajnega šolskega svéta o zidanji novega šolskega poslopja. — Sklep nekega okrajnega šolskega svéta, da bi se odstavil predsednik krajnega šolskega svéta, vrača se daljnim uradnim razpravam. — Določi se, da se neki učitelj (v tamkajšnjem okraji) za kazen prestavi. — O razširjanji nekega šolskega poslopja določi se, da naj se dalje uradno razpravlja. — Poročilo okrajnega šolskega svéta o razmerah šolskega posestva naznanja se c. k. deželni vladi. — Več dijaških prošenj za ponovljanje šole in preizkušnje oddajo se ministerstvu za bogočastje in uk. — Poroča se na višje mesto o sestavi novih beril za srednje šole. — Rešijo se prošnje za starostne doklade. — Prošnje ljudskih učiteljev*), da se vzpremejo v dejanski kmetijski tečaj na Slapu, oddajo in nasvetujejo se deželnemu odboru. — Ministerstvu za uk in bogočastje nasvetujejo se za bodoča tri leta udje c. k. izpraševanjske komisije. — Reši se več prošenj za nagrade.

— Voditeljstvom ljudskih šol na Kranjskem doposlal se je c. k. deželnega šolskega svéta ukrep, kateri učiteljstvu prepoveduje, da bi se udeleževali strankarskih političnih bojev. Ta ukrep (ukaz s 5. jun. t. l. št. 325) slóve: »Ker se je v novejšem času večkrat pripetilo, da so se javni učitelji pečali s političnimi agitacijami, ter udeleževali se národno-političnih demonstracij, tako pa tudi prouzročili proti sebi razne pritožbe, zato se je odločil c. kr. deželni šolski svét — pomislivši, da ostantativno izjavljano politično strankarstvo učiteljevo ne vpliva le slabo na vzgojo mladine, nego tudi v prebivalstvu vzbujeva prilike k raznim rekrimacijam — za to, da c. kr. okrajni šolski svét pozivlja, naj učiteljstvu svojega uradnega področja krepko dopové, da se ima odstranjevati od vseh demonstrativnih pojavov politično-národnih strank, ter izogibati se sleherne jasne strankarske udeležitve pri politično-národnem teženji«.

— Ljudsko šolstvo na Kranjskem. Po proračunu deželnega šolskega svéta znaša potrebsčina za plače ljudskim učiteljem 248.541 gold. na leto. Vseh ljudskih šol je 280. Od teh je 1 osmerorazredna (pri Uršulinkah v Ljubljani), 3 peterorazredne, 22 čveterorazrednih, 18 trorazrednih, 68 dvorazrednih, 168 jednorazrednih. Po 700 gold. na leto dobiva 11 mestnih učiteljev Ljubljanskih, po 600 gold. 28 nadučiteljev izven Ljubljane in 7 učiteljev v Ljubljani, po 500 gold. 134 nadučiteljev in učiteljev na deželi in 2 v Ljubljani, po 450 gold. 134 učiteljev, po 400 gold. pa 139 učiteljev. Vseh učiteljskih mest na Kranjskem je 459.

— Izpraševalna komisija za splošne ljudske in meščanske šole do konca šolskega l. 1887/88. sestavljena je takó-le: Načelnik komisiji: gosp. Blaž Hrovath, ravnatelj na učiteljišči; njegov namestnik: gosp. Josip Kreminger, profesor na realki; dalje so članovi te komisije profesorji na učiteljišči gg. Josip Celestina, Viljem Linhart, Edvard Samhaber, Jakob Vodeb in Vilibald Zupančič; dalje gg. gimn. prof. Mihael Wurner, mest. ljudski

*) „Laib. Ztg.“ s l. t. m. v poročilu iz seje c. k. deželnega šolskega svéta po pomoti pravi: „Die Gesuche von Mittelschullehrern“.

nadučitelj Andrej Praprotnik, učitelj na vadnici Ivan Tomšič in Anton Nedved. Iz francošine izpraševal bode prof. na realki gosp. Em. vitez Stauber in iz ročnih del gospdč. Marija Fröhlich, učiteljica na vadnici.

— Preizkušnje o učiteljski sposobnosti za splošne ljudske in meščanske šole v Ljubljani bodo v 19. dan oktobra t. l. in naslednje dneve. Učitelji in učiteljice, ki hočejo priti k tem preizkušnjam, naj svoje prošnje sestavijo v smislu ministerske postave z 8. junija 1883. l., št. 10618 in zadevajoče postave z 2. maja 1883. l., ter naj jih potoma svojega šolskega voditeljstva oddajajo pri svoji predstavljeni okrajni šolski oblasti, in če niso zdaj v službi, pri tisti okrajni šolski oblasti, pri kateri so zadnjič služili. Oddajo naj se pa o pravem času tako, da jih bodo okrajne šolske oblasti mogle ravnateljstvu izpraševanjske komisije predložiti do 5. oktobra t. l. Učitelji in učiteljice, ki se bodo vzprejeli k preizkušnji, se bodo sklicevali s posebnimi vzprejemnicami.

— Lep dar. Gospod ces. svètnik Ivan Murnik podaril je okrajni šolski knjižnici v Radovljici več knjig in brošuric, vkupno 122 zvezkov. C. kr. deželni šolski svèt kranjski izrekel je pismeno zahvalo gospodu darovatelju za ta velikodušen dar.

— Vse srednje in ljudske šole v Ljubljani začénjajo novo šolsko leto 1885/86. jutri v 16. dan t. m. Šolske mladine se je oglasilo obilno; dela bode tedaj dovolj. Bog daj srečo!

„*Imenik šolskih oblastev, ljudskih šol, učiteljev in učiteljic na Kranjskem*“ se po sklepu v občnem zboru »Slovenskega učiteljskega društva« prodaja po znižani ceni — po 30 kr.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na bodoči trirazredni ljudski šoli v Cerkljah na Gorenjskem druga učiteljska služba s 450 gold., in tretja s 400 gold. letne plače za trdno, ali začasno. Prošnje vzprejema c. k. okrajni šolski svèt v Kranji do 23. sept. t. l. — Na dvorazredni dekleški šoli v Kočevji se bode zatrdno ali začasno oddala druga učiteljska služba s 400 gld. letne plače. Prošnje vzprejema do 5. oktobra 1885. l. c. k. okrajni šolski svèt v Kočevji.

Premene pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gosp. Teodor Valenta, nadučitelj in šolski voditelj v Krškem, imenovan je učiteljem in voditeljem nemške deške ljudske šole v Ljubljani, in ravno tù gospdč. Alojzija Bauer, učiteljica v Radovljici kot učiteljica in voditeljica na nemško dekleško ljudsko šolo; gosp. Ferdo Strel, zač. učitelj v Ratečah, je za trdno postavljen v Žalino. — Gosp. Jakob Dimnik, zač. učitelj v Trnovem (pri ilir. Bistrici), je za trdno imenovan na III. učiteljsko službo v Postojini. — Za trdno sta postavljena: gosp. Jurij Erker, star., zač. učitelj v Polomu in gospdč. Franja Vrus, zač. učiteljica na Igu. — Na četerorazredni šoli v Šent-Vidu (nad Ljubljano) ostane nadučitelj gosp. Janez Kermavner, II. učiteljsko službo je dobil gosp. Jos. Bregar, III. gospdč. Ivana Cvek (oba za trdno), na IV. učiteljsko službo pa pride zač. gosp. France Lušin, potrj. pripravnik.

J. R. Milic-eva tiskarna v Ljubljani priporoča se p. n. občinstvu v natiskovanje

VIZITNIC (VISIT- & ADRESSKARTEN),

pisemskih glav (Briefköpfe) in firm na zavitke,

katere se na lep in trden papir, v različni velikosti in elegantni obliki, povoljno in po najnižji ceni ter točno in fino izvrše.